

Három paradigma, két évtized – Paradigmaváltások az EU terrorizmus elleni politikájában

Az EU terrorizmusellenes stratégiáinak összehasonlító
elemzése
2005 – 2020 – 2024/2025

*Three Paradigms, Two Decades – Paradigm Shifts in the EU's
Counter-Terrorism Policy*

*A Comparative Analysis of the EU's Counter-Terrorism Strategies
2005 – 2020 – 2024/2025*

SZABÓ Hedvig,¹ RÉMAI Dániel²

Bevezetés: Az Európai Unió terrorizmus elleni politikája az elmúlt két évtizedben több átfogó stratégiai dokumentumban öltött testet, amelyek eltérő biztonsági kihívásokra és intézményi környezetre reflektáltak. Ugyanakkor kevésbé feltárt, hogy ezek a dokumentumok mennyiben képviselnek valódi paradigmaváltást, és milyen strukturális logika mentén alakult át az uniós megközelítés.

Célkitűzések: A tanulmány célja az EU terrorizmus elleni stratégiáinak összehasonlító elemzése, különös tekintettel azok stratégiai irányváltásaira.

Módszertan: A kutatás kvalitatív dokumentumelemzésen alapul, amely az EU Terrorizmusellenes Stratégia 2005 (The European Union Counter-Terrorism Strategy), az EU Terrorizmusellenes Program 2020 (EU Counter-Terrorism Agenda), a 2024-es tanácsi következtetések és a 2025-ös ProtectEU stratégia (EU belső biztonsági stratégia) szövegének tartalmi vizsgálatára épül. Az elemzés

¹ Tudományos munkatárs, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Modern Technológiai és Kiberbiztonsági Jogi Tanszék, e-mail: szabo.hedvig@sze.hu

² Tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Terrorrelhárítási Tanszék, e-mail: remai.daniel@uni-nke.hu

során az európai terrorizmus trendjeire épülő történeti megközelítés keretében kerül sor a stratégiai dokumentumok keletkezési körülményeinek, fenyegetésértelmezésének és célrendszerének összehasonlítására.

Eredmények: Az elemzés kimutatja, hogy a három korszak eltérő biztonságpolitikai paradigmákat testesít meg. A 2005-ös Stratégia alapvetően reaktív, államközpontú és terrorcselekmény-fókuszú megközelítést alkalmazott, a 9/11 és a madridi, illetve londoni merényletek hatására. A 2020-as Terrorizmus-ellenes Program már a radikalizáció, a megelőzés és az online tér szerepének erősödésére reagált, integráltabb intézményi keretben. A 2024–2025-ös dokumentumok pedig a terrorizmust a hibrid fenyegetések, geopolitikai instabilitás és technológiai kockázatok összefüggésrendszerében értelmezik, hangsúlyt helyezve a reziliencia, az infrastruktúra-védelem és a társadalmi ellenálló képesség erősítésére. A stratégiai logika így a klasszikus terrorellenes megközelítéstől a komplex biztonságpolitikai integráció irányába mozdult el.

Konklúzió: A tanulmány megállapítja, hogy az EU terrorizmus elleni politikája nem pusztán evolúciós módon fejlődött és frissült, hanem több szakaszban alapvető szemléletváltáson ment keresztül. A hangsúly a reakcióról a megelőzésre, majd a komplex fenyegetéskezelésre helyeződött át. A jövőbeni kutatások számára különösen fontos irány a terrorizmus komplex fenyegetések rendszerében való elhelyezkedésének vizsgálata.

Kulcsszavak: terrorizmus, terrorellenes stratégia, Európai Unió, stratégia

Introduction: Over the past two decades, the European Union's counter-terrorism policy has been articulated through several comprehensive strategic documents that responded to different security challenges and institutional contexts. However, it remains insufficiently explored to what extent these documents represent genuine paradigm shifts and what structural logic has guided the evolution of the EU's approach.

Objectives: The aim of this study is to provide a comparative analysis of the EU's counter-terrorism strategies, with a particular focus on changes in their strategic orientation.

Methodology: The research is based on qualitative document analysis of the European Union Counter-Terrorism Strategy (2005), the Counter-Terrorism Agenda (2020), the 2024 Council Conclusions, and the 2025 ProtectEU Strategy. Within a historical approach grounded in European terrorism trends, the study compares the circumstances of their adoption, threat perceptions, and strategic objectives.

Results: The analysis demonstrates that the three strategic periods represent distinct security policy paradigms. The 2005 strategy primarily adopted a reactive, state-centred, and attack-focused approach, shaped by the impact of 9/11 and the Madrid and London attacks. The 2020 Counter-Terrorism Agenda responded to the growing importance of radicalisation, prevention, and the online environment within a more integrated institutional framework. The 2024–2025

documents interpret terrorism within the broader context of hybrid threats, geopolitical instability, and technological risks, placing emphasis on resilience, critical infrastructure protection, and societal preparedness. Accordingly, the strategic logic has shifted from a traditional counter-terrorism approach towards comprehensive security policy integration.

Conclusion: The study concludes that the EU's counter-terrorism policy has not merely evolved incrementally but has undergone fundamental paradigm shifts in several phases. The focus has moved from reaction to prevention, and subsequently to complex threat management. A particularly important direction for future research is the examination of terrorism within the broader system of complex security threats.

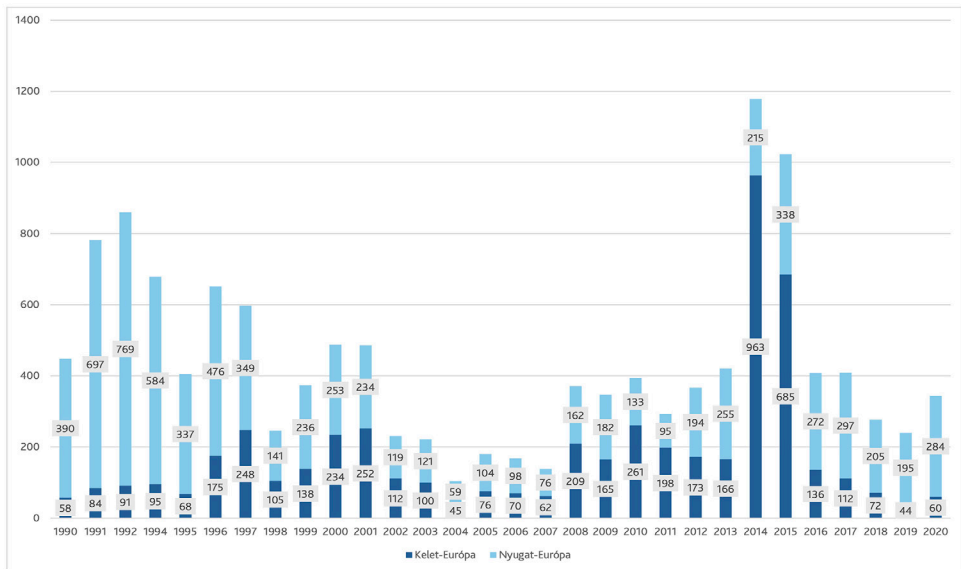
Keywords: terrorism, counter-terrorism strategy, European Union, strategy

Az Európai Unió 2005-ös terrorizmusellenes stratégiája

Keletkezési kontextus

A 2005. november 30-án elfogadott EU Terrorizmusellenes Stratégia egy hosszabb fejlődési folyamat eredménye volt, amelyhez a sorozatos, nagyszámú halálos áldozattal és sérüléssel járó terrorcselekmények vezettek. Az EU terrorizmus elleni együttműködésének már korábban is voltak csírái – az 1970-es évektől kezdve a tagállamok informális keretekben együttműködtek a szeparatista és baloldali terrorizmus ellen –, azonban a 2001. szeptember 11-i amerikai támadások alapvetően átváltották a biztonsági gondolkodást (MONAR 2007). Mindössze két héttel a New York-i és washingtoni támadások után, 2001. szeptember 21-én az Európai Tanács rendkívüli ülést tartott, és elfogadta az első terrorizmus elleni akciótervét, amely elindította az úgynevezett Antiterrorista Ütemtervet (Anti-terrorism Roadmap).

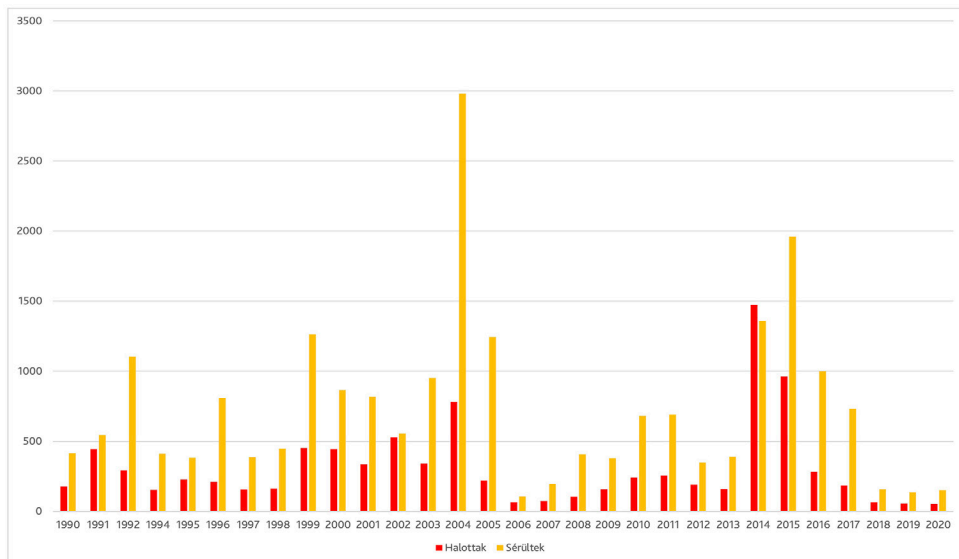
A Global Terrorism Database (GTD) a világ legátfogóbb, nyilvánosan elérhető, eseményszintű adatbázisa a terrorista támadásokról 1970-től napjainkig. A GTD adatai alapján áttekintve az Európa nyugati és keleti felében elkövetett terrortámadásokat megállapítható, hogy a vizsgált időszakban Nyugat-Európa országaiban másfélszer annyi támadást regisztráltak ($n = 7870$), mint Kelet-Európában ($n = 5257$). Míg 1990 után a kontinens nyugati felén folyamatos csökkenésnek indult a támadások száma, addig a keleti részen megkezdődött a számok emelkedése. Azonban mindkét régióban konszolidálódni kezdett a helyzet a 2000-es évek elején, és egészen 2008-ig nem is látunk jelentős kiugrást (1. ábra). A nemzetközi terrorizmus elleni fellépés fokozódása azonban Európára és az európai terrorizmus elleni fellépésre és stratégiaalkotásra is hatással volt.

1. ábra: Terrortámadások száma 1990 és 2020 között Nyugat- és Kelet-Európában
 Forrás: a szerzők szerkesztése a Global Terrorism Database adatai alapján³

Az 1. ábrán látható alacsony esetszámok ellenére az elkövetett cselekmények súlyosságában változást figyelhetünk meg 2004-ben. Az igazi fordulóponthoz 2004. március 11-i madridi vonatrobbanások jelentették, amelyek 193 embert öltek meg és több mint 2000-et megsebesítettek. Ez volt az első tömeggyilkos dzsihádisták támadása Európában, amely megmutatta, hogy a terrorfenyegetés nem csupán amerikai probléma (JORDAN et al. 2008). A madridi támadások után mindössze két héttel, 2004. március 25-én az Európai Tanács elfogadta a Terrorizmus Elleni Nyilatkozatot (Declaration on Combating Terrorism), létrehozta a terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátorának pozícióját, és egyéb intézkedéseket hozott. A 2005. július 7-i londoni metrórobbanások (52 áldozat) fokozták a politikai akaratot, és felgyorsították a Stratégia véglegesítését. Az Egyesült Királyság, amely 2005 második felében az EU soros elnökségi tisztségét töltötte be, azonnal megkezdte a stratégia kidolgozását, amely december végére készült el (KIRKWOOD 2006).

³ Az adatok kapcsán fontos kiemelni, hogy a 2014-es és a 2015-ös év adataiban megjelennek az Ukrajna területén végrehajtott hibrid cselekmények és támadások, amelyeket az ukrán állam terrortámadásként tart számon. A GTD ezeket az eseményeket is rögzíti, ugyanakkor az adatbázis *doubterror* változója azt vizsgálja, hogy mennyire számítható egyértelműen terrortámadásnak az eset a kritériumváltozók alapján (crit1, crit2, crit3). Összességében megállapítható, hogy mind a 2014-es (n = 673; ndoubt = 505), mind a 2015-ös évben (n = 655; ndoubt = 368) kiemelkedően magas a bizonytalan támadások aránya az összes támadáshoz képest (2014 = 42,86%; 2015 = 35,97%), míg az érték átlagosan évente 11,35% a vizsgált időszakban.

2. ábra: Halottak és sebesültek száma 1990 és 2020 között Nyugat- és Kelet-Európában
 Forrás: a szerzők szerkesztése a Global Terrorism Database adatai alapján

Fenyegetési környezet

A 2005-ös Stratégia egy viszonylag jól körülhatárolható fenyegetési környezetben született. Az al-Káida és a hozzá kapcsolódó szervezetek jelentették az elsődleges veszélyt, amelyek hierarchikusan szervezett, transznacionális hálózatokban működtek. A terroristák toborzása és kiképzése elsősorban a fizikai térben zajlott, afganisztáni és pakisztáni kiképzőtáborokban, mecsetekben és börtönökben. A támadások végrehajtásához „szak-képzettségre” volt szükség – a madridi és londoni támadásokhoz használt robbanószerek készítése és a műveletek koordinálása szervezett sejteket és kiképzett végrehajtókat igényelt (HOFFMAN 2006).

Az internet szerepe még korlátozott volt a radikalizációban és toborzásban. Bár az al-Káida már használt weboldalakat és online fórumokat propaganda terjesztésére, de a radikalizáció és toborzás túlnyomó része még személyes kapcsolatokon keresztül zajlott (GUNARATNA–OREG 2010). A közösségi média (Facebook, Twitter, YouTube) még nem létezett vagy gyerekcipőben járt. A fenyegetés fő forrásai a közel-keleti és észak-afrikai konfliktusok, valamint az Egyesült Államok terrorizmus elleni háborújában (*war on terror*) való európai részvétel voltak. Az iraki és afganisztáni beavatkozások, valamint a palesztin–izraeli konfliktus szolgáltatták a fő sérelmi narratívákat (NESSER 2019).

Az 1. és a 2. ábra alapján egyértelműen megállapítható, hogy az uniós stratégiai erőfeszítések és a hozzájuk társuló tagállami belbiztonsági intézkedések képesek voltak lefojtani a 2000-es évek elején a terrorizmust Európában, bár minimális növekedést mind a támadások, mind az áldozatok számában megfigyelhetünk. Nem volt jelentős változás

a támadások típusában sem. A fegyveres támadások (ámokfutó elkövetés), a robbantásos merényletek és az infrastruktúrák elleni támadások voltak meghatározók. A támadások célkeresztjében általában puha célpontok, civil személyek és infrastruktúrák álltak, és folyamatosan emelkedett a tömegközlekedési eszközök elleni támadások száma a régióban.

Stratégiai megközelítés

A stratégia négy pillére – megelőzés (*prevent*), üldözés (*pursue*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*) – az Egyesült Királyság stratégiájából (Counter terrorism Strategy, CONTEST) származott, és tükrözte a kor biztonsági gondolkodását (PANTUCCI 2010). A fő cél az volt, hogy a terrorhálózatokkal szemben felállítsák a terror elleni hálózatokat (*to counter the networks of terror with networks against terror*). Ez a megközelítés logikus válasz volt egy olyan fenyegetésre, amelyet a szervezett, hierarchikus hálózatok jelentettek. A Stratégia bűnüldözés-központú volt, ezért a megelőzés pillére központi szerepet kapott, amely a terroristák határokon átnyúló üldözésére, a finanszírozási források elvágására és a hálózatok felszámolására összpontosított. Az európai elfogatóparancs (*European arrest warrant*) bevezetése, a terrorizmus finanszírozása elleni szabályok szigorítása és az információcserét javító mechanizmusok (Europol, Eurojust megerősítése, Schengeni Információs Rendszer bővítése) mind ezt a logikát követték. A tagállami szuverenitás tiszteletben tartása meghatározó szempont maradt – a Stratégia nem hozott létre szupranacionális rendőrséget vagy hírszerzést, hanem a meglévő nemzeti képességek hálózatba szervezésére összpontosított (BENDIEK 2006). A 2005-ös Stratégia fő iránya egyértelműen reaktív és bűnüldözés-központú volt. Az elsőrendű cél a terroristák elfogása, a hálózatok felszámolása és a támadások fizikai megakadályozása volt. A Stratégia kevésbé foglalkozott a radikalizáció mélyebb szociológiai és pszichológiai okaival, és nem fektetett kiemelt hangsúlyt az ideológiai küzdelmekre. A harmadik országokkal való együttműködés – különösen az Egyesült Államokkal – központi szerepet kapott, tükrözve az USA globális terrorizmus elleni háborújában való európai részvételt. A Stratégia implicit feltételezése az volt, hogy a terrorizmus elsősorban külső fenyegetés, amely a Közel-Keletről és Észak-Afrikából származik, és amelyet bűnüldözési és határbiztonsági eszközökkel lehet kezelni (BURES 2006).

Az EU 2020-as Terrorizmusellenes Programja

Keletkezési kontextus

A 2020. december 9-én elfogadott Terrorizmusellenes Program négy pillérének meghatározása, előrejelzés (*anticipate*), megelőzés (*prevent*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*), egy tanulási folyamat eredménye volt. A 2015–2016-os évek Európa legvéresebb terrortámadásait hozták, amelyek megrázták az EU-t, és kétségbe vonták a 2005-ös stratégia hatékonyságát. 2015. január 7-én a *Charlie Hebdo* szerkesztősége elleni támadás 12 áldozatot követelt. 2015. november 13-án a párizsi Bataclan színház és más helyszínek

elleni koordinált támadásban 130 embert öltek meg – ez volt az EU-ban elkövetett legsúlyosabb terrortámadás a 2004-es madridi óta. 2016. március 22-én a brüsszeli repülőtér és metróállomás elleni támadások 32 áldozatot követeltek. 2016. július 14-én, a francia nemzeti ünnepen, egy tehergépkocsival elkövetett támadás során Nizzában 86 embert ölt meg az elkövető (ANDREEVA 2025).

A Program elfogadását közvetlenül megelőző hetekben újabb támadáshullám sokkolta Európát. 2020. október 16-án Samuel Paty francia történelemtanárt lefejezték Párizs külvárosában, mert óráján bemutatta a *Charlie Hebdo* Mohamed-karikatúráit. Október 29-én a nizzai Notre-Dame-ban egy támadó három embert ölt meg. November 2-án Bécs belvárosában egy lövöldözés négy halálos áldozatot követelt. Az EU belügyminiszterei 2020. november 13-án – a Bataclan-támadás ötödik évfordulóján – közös nyilatkozatot adtak ki, amely sürgős cselekvést követelt. Az Európai Bizottság, amely eredetileg 2021 harmadik negyedévére tervezte a Program bemutatását, a támadások hatására felgyorsította a munkát, és december 9-én publikálta a dokumentumot.

A Program az EU 2020–2025-ös Biztonsági Unió Stratégiájának (Security Union Strategy) keretében született, és épített az Európai Parlament TERR Különbizottságának 2018-as átfogó értékelésére⁴ (European Parliament 2018), amely feltárta a meglévő eszközök és stratégiák számos hiányosságát, különösen a tagállamok közötti információcserét, a határvédelmet és az áldozatvédelmet illetően.

Fenyegetési környezet

2020-ra a terrorfenyegetés jellemzői gyökeresen átalakultak a 2005-ös helyzethez képest, ez az átalakulás kikényszerítette a stratégia újragondolását. Az Iszlám Állam (ISIS/ISIL/Daesh) felemelkedése és 2014–2019 közötti kalifátusa, majd összeomlása teljesen átrendezte a fenyegetettségi térképet.

A 2005 és 2020 közötti időszak az európai terrorizmus szempontjából strukturális átalakulást mutat mind az incidensek számát (1. ábra), mind azok intenzitását (2. ábra), valamint a célpont- és eszközválasztást tekintve. 2008 után fokozatos növekedés figyelhető meg a terrortámadások számában, különösen Nyugat-Európában. Kelet-Európában ezzel szemben a támadások száma jóval alacsonyabb szinten maradt. A különbség arra utal, hogy a vizsgált időszakban a terrorfenyegetés súlypontja egyértelműen Nyugat-Európába tolódott át. Az intenzitás, azaz a halottak és sebesültek száma alapján a legsúlyosabb időszak egyértelműen 2014–2016 volt. Ez az időszak a párizsi (2015), brüsszeli (2016), nizzai (2016) és berlini (2016) támadásokhoz köthető, amelyek sok áldozattal jártak. A 2017 utáni években mind a halottak, mind a sebesültek száma csökkent, de nem szűnt meg teljesen.

A robbantásos támadások végig a leggyakoribbak maradtak, de a fegyveres támadások száma szintén jelentősen megugrott 2014-ben (287 eset). Az esettanulmányok alapján diagnosztizálható a koordinált, többszörös támadások elterjedése. A 2010 utáni időszakban a terrorizmus egyre inkább alacsony technológiai igényű, könnyen hozzáférhető

⁴ Európai Parlament, Terrorizmus Elleni Küzdelem Különbizottsága.

eszközökre épült, ami összhangban áll a decentralizált támadások terjedésével. Emellett egyre gyakoribbá váltak a hibrid elkövetések.

A civil célpontok elleni támadások továbbra is kiemelték maradtak, de 2008 után folyamatos és jelentős emelkedést figyelhetünk meg a rendőri szervek elleni támadások számában, továbbá 2013 után megemelkednek a vallási helyszínek és intézmények elleni támadások is, amelyek mögött egyszerre vannak jelen a radikális iszlám által elkövetett támadások, valamint a szélsőjobboldali, iszlámellenes mozgalmak megerősödése és aktivizálódása Európában.

A dzsihadista terrorizmus fő célterülete egyértelműen Nyugat-Európa volt a vizsgált időszakban. 2005–2020 között az európai terrorizmus három fő szakaszra bontható, amely a fokozatos erősödést (2005–2013), a csúcspontot (2014–2016), majd a visszaesést (2017–2020) foglalta magában. 2016 után a terrorcselekmények száma csökkent, azonban az incidensek száma nem tért vissza a 2005–2010 közötti alacsonyabb szintre. Ez a terrorizmus tartós jelenlétére utal, amely számos új formában és eszközzel jelent meg. Például az ISIS-nak sikerült a Nyugaton soha nem látott mértékű toborzási kampányt folytatnia: becslések szerint 4000–5000 EU-állampolgár utazott Szíriába és Irakba, hogy terrorcsoportokhoz csatlakozzon. Közülük mintegy 30% visszatért hazájába, potenciális biztonsági kockázatot jelentve. A külföldi harcosok (*foreign terrorist fighters*, FTF) problémája is új kihívás volt, amely egyáltalán nem szerepelt a 2005-ös Stratégia kérdései között (VAN GINKEL – ENTENMANN 2016).

A legjelentősebb változás a magányos elkövetők (*lone actors*) és az alacsony létszámú sejték megjelenése volt mint elsődleges fenyegetés. 2014 közepe és 2017 vége között a nyugati országokban elkövetett dzsihadista támadások 69,3%-ának nem volt közvetlen operatív kapcsolata terrorszervezettel. Ez a jelenség a terrorizmus demokratizálódásának folyamata. Az internet és a közösségi média lehetővé tette, hogy bárki, bárhol önállóan radikalizálódjon és támadást hajtson végre anélkül, hogy valaha is fizikai kapcsolatba került volna terrorszervezettel. A támadások jellege is megváltozott, a koordinált bombatámadások helyett az egyszerű, alacsony technológiájú támadások (kések, járművek) váltak jellemzővé, amelyeket gyakorlatilag lehetetlen előre felderíteni (VIDINO et al. 2017).

Emellett 2020-ra a jobboldali szélsőséges terrorizmus is jelentős fenyegetéssé vált, amit a 2005-ös Stratégia egyáltalán nem kezelt. A 2019-es hanai lövöldözés (9 áldozat), a 2019-es hallei zsinagóga elleni támadás és más incidensek rámutattak, hogy a terrorizmus elleni küzdelemnek ideológiáslemlegesnek kell lennie (KOEHLER 2018). A Covid-19-pandémia tovább bonyolította a helyzetet, az online radikalizáció felerősödött, új összeesküvés-elméletek és hibrid ideológiák jelentek meg, és az elszigeteltség fokozta a sérülékeny egyének radikalizációjának kockázatát (DAVIES et al. 2021).

Stratégiai megközelítés

A 2020-as Program legjelentősebb strukturális innovációja a négy új pillérre való átállás volt: előrejelzés (*anticipate*), megelőzés (*prevent*), védekezés (*protect*), reagálás (*respond*). Ez nem egyszerű átnevezés volt, hanem paradigmaváltás (D'AMATO–TERLIZZI 2022). Az előrejelzés mint pillér bevezetése explicit elismerése volt annak, hogy a reaktív

megközelítés nem elegendő, és proaktív, előrejelzés-alapú politikára van szükség. A stratégiai hírszerzés és az EU Intelligence and Situation Centre (EU INTCEN)⁵ szerepének erősítése, a kockázatfelmérés és *foresight* módszertanok strukturális integrálása, valamint a felkészültséget javító rendszerek fejlesztése mind ezt a szemléletváltást tükrözték.

A megelőzés pillérének tartalma is lényegesen megváltozott. Míg a 2005-ös Stratégiában a megelőzés elsősorban a toborzás és radikalizáció megakadályozását jelentette, addig a 2020-as Program a radikalizáció gyökereinek kezelésére, a közösségi reziliencia építésére és a társadalmi befogadás erősítésére helyezte a hangsúlyt. A dokumentum kimondja: „Egy befogadó és jogokat tisztelő társadalom a legerősebb védelem a terrorizmus ellen.” A Program hangsúlyt fektet a helyi szereplők – önkormányzatok, iskolák, szociális szolgáltatók, civil szervezetek – bevonására a megelőzési munkába.

A stratégiának központi eleme lett az online dimenzió. A terrorista tartalmak gyors eltávolítása, a digitális platformokkal való együttműködés és a radikalizáció megelőzése az online térben kiemelt prioritássá vált. 2021-ben hatályba lépett az online terrorista tartalom terjesztésével szembeni fellépésről szóló rendelet [Regulation (EU) 2021/784], továbbá az uniós radikalizálódás-tudatossági hálózat (*radicalisation awareness network*, RAN) szerepének megerősítése a megelőzés új, digitális dimenzióját jelzi (MELHUISE – HEATH-KELLY 2022).

A 2020-as Program stratégiai iránya egyértelműen proaktív és megelőzés-központú. A hangsúly eltolódott a bűnüldözéstől a radikalizáció gyökereinek kezelése felé, a szervezett csoportok üldözésétől a magányos elkövetők korai felismerése és a beavatkozás felé, a fizikai tér védelmétől az online tér szabályozása felé. Az üldözés pillére – amely a 2005-ös Stratégia központi eleme volt – elvesztette önálló jellegét és integrálódott a többi pillérbe. A Program expliciten elismeri, hogy a terrorizmus nem kizárólag bűnüldözési, hanem társadalmi probléma is egyben, amelyet a társadalom egészének – polgároknak, közösségeknek, vallási csoportoknak, civil szervezeteknek, vállalkozásoknak – a bevonásával kell kezelni. A külső-belső biztonsági kapcsolatok erősítése és a harmadik országokkal való együttműködés kiterjesztése (különösen a Nyugat-Balkánon, Észak-Afrikában, a Közel-Keleten és a Száhel-övezetben) jelzik a globális megközelítés erősödését (BAKER-BEALL – MOTT 2021).

A 2024/2025-ös stratégiai keretrendszer

Keletkezési kontextus

A 2024. december 12-i és 16-i tanácsi következtetések (Council Conclusions on Future Priorities for Strengthening the Joint Counterterrorism Efforts – Council of the European Union 2024b; Council of the European Union 2024c), valamint a 2025. április 1-jén bemutatott ProtectEU – European Internal Security Strategy (European Commission 2025) egy alapjaiban megváltozott geopolitikai környezetben születtek. Az Európai Bizottság politikai iránymutatása egy új EU-agendát irányozott elő a terrorizmus és erőszakos szélsőségek megelőzésére és leküzdésére. Az agendát várhatóan 2026 elején mutatja

⁵ Az EU Hírszerző és Helyzetelemző Központja.

be az Európai Bizottság, és ez fogja meghatározni az átfogó stratégiai keretrendszer, valamint az EU konkrét intézkedéseit.

A jelenlegi dokumentumok tehát, amelyek kijelölik a következő öt év stratégiai prioritásait, egy átmeneti időszakot képviselnek. Az Europol 2025. évi terrorizmusra vonatkozó jelentése szerint 2024-ben 58 terrortámadást regisztráltak 14 EU-tagállamban (34 befejezett, 5 sikertelen, 19 megghiúsított), ami jelentős csökkenést mutat a 2023-as 120 támadáshoz képest. Ideológiai megoszlás tekintetében 24 cselekmény volt dzsihadista indíttatású – ez számottevő növekedés a 2023-as 14-hez képest –, míg 21 támadás a baloldali és anarchista terrorizmushoz köthető. A dzsihadista cselekmények bizonyultak a legpusztítóbbnak: 5 halálos áldozatot és 18 sérültet követeltek, az elkövetők túlnyomó többsége magányos elkövető volt.

A bűnüldöző hatóságok 449 személyt tartóztattak le terrorizmussal összefüggő bűncselekmények miatt 20 tagállamban, ami enyhe emelkedés a 2023-as 426 főhöz képest. A letartóztatások 64%-a (289 fő) dzsihadista bűncselekményekhez kapcsolódott, ugyanakkor a jobboldali terrorizmushoz köthető letartóztatások száma 26-ról 47-re, a baloldali és anarchista cselekményeké pedig 14-ről 28-ra emelkedett. A bírósági eljárások tekintetében 16 tagállamban 485 eljárásból 426 ítélettel és 59 felmentéssel zárult.

A jelentés kiemelt fenyegetésként azonosította az erőszakra uszító online közösségek térnyerését és a terroristák technológiai eszközökkel való visszaélését, valamint a fiatalok fokozódó bevonódását a szélsőséges tevékenységekbe, amit a pszichológiai sérülékenység, a társadalmi elszigeteltség és a digitális függőség egyaránt elősegít. Az afrikai biztonsági helyzet romlása – Burkina Faso lett a világ legveszélyesebb terrorista gócpontja 2024-ben és 2025-ben is a Global Terrorism Index szerint – tovább fokozta a sürgősséget.

Fenyegetési környezet

A jelenlegi fenyegetési környezet rendkívül összetett, fragmentált és gyorsan változó. A dzsihadista terrorizmus továbbra is a leghalálosabb fenyegetés, de a fenyegetési környezet sokkal változatosabb, mint bármikor korábban (Europol 2025). Az ISKP (Islamic State Khorasan Province) kiemelt aggodalomra ad okot: a csoport az afganisztáni tálib hatalomátvétel (2021) után újra teret tudott nyerni, és ma az EU legdinamikusabb külső fenyegetése. Az ISKP-hoz köthető európai sejték és inspirált egyének száma nő, és a csoport növekvő képessége külső műveletekre – amit a moszkvai támadás is demonstrált – közvetlen fenyegetést jelent az EU-ra (WOJCIECHOWSKI–WEJKSZNER 2025).

Az európai biztonsági környezetben 2020 óta új típusú terrorista fenyegetések jelentek meg. A korábbi években domináns dzsihadista terrorizmus mellett teret nyertek az ökológiai indíttatású szélsőséges cselekmények, az államellenes (rendszerellenes/*state-denier*) radikalizáció, valamint az egyéni kevert ideológiai mintázatú radikalizáció új hulláma. Ugyanakkor a magányos elkövetők továbbra is meghatározó szerepet töltenek be a terrorcselekményekben. Az ökoterrorizmus Európában eddig korlátozott jelenség volt, de folyamatosan erősödnek a radikális irányok. A terrorizmus elleni küzdelem uniós koordinátora egy 2024-es jelentésében rámutatott, hogy bizonyos klímaaktivista akciók (például a blokáddal járó rongálások) ráptalajt jelenthetnek a szélsőségeknek, és

aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy erőszakos baloldali-anarchista elemek szivároghatnak be a környezetvédelmi mozgalmakba (Council of the European Union 2024a). Ezzel párhuzamosan megerősödött az államellenes, rendszerellenes radikalizáció is, amelyet gyakran összeesküvés-elméletek táplálnak. Németországban például a szélsőjobboldali Reichsbürger-mozgalom – becslések szerint mintegy 21 ezer fő 2021-ben – nyíltan tagadja a jelenlegi állam legitimitását, és 2022-ben puccskísérletet is tervezett a kormány megdöntésére. A pandémia idején ez a mozgalom szorosan összefonódott oltás- és vírusellenes összeesküvés-hálózatokkal (WALLNER–WHITE 2022). Az utóbbi években egyre több a példa arra, hogy a terroristák és szélsőségesek nem illenek bele egyetlen hagyományos ideológiai kategóriába sem. A biztonsági elemzők ezeket a jelenségeket „salátabár” (vegyes) ideológiáknak nevezik, amikor a radikalizálódó egyén különféle – sokszor egymásnak is ellentmondó – eszméket gyúr össze világvégévé (WALLNER–WHITE 2022). Keveredhetnek például szélsőjobboldali narratívák összeesküvés-elméletekkel, vagy akár dzsihádistá utalások és nőgyűlölő incel-motivációk egyaránt. A hatóságok számára komoly kihívást jelent ezen új típusú, egyéni indíttatású fenyegetések azonosítása és megelőzése. Az Europol szerint egyre inkább elmosódnak a határok a különböző terrorizmusfajták között: a radikalizáció jellege mára sokkal nehezebben határozható körül, mivel az online térben gyorsan és széttagoltan zajlik, ami megkönnyíti az ilyen egyedi ideológiai elegyek kialakulását és a magányos elkövetők megerősödését (Europol 2023).

A fiatalok bevonása a terrorizmusba és az erőszakos szélsőségekbe különösen aggasztó fejlemény. Az Europol 2024-es és 2025-ös jelentései (Europol 2024; Europol 2025) kiemelik, hogy a fiatalok egyre aktívabb szerepet vállalnak a propagandakészítésben, toborzásban, szervezésben és akár támadások elkövetésében is. A TikTok-radikalizáció – a rövid videók algoritmikus ajánlása, amelyek egyre szélsőségesebb tartalmat kínálnak – új kihívást jelent, amely ellen a hagyományos eszközök nem működnek. A játékplatformokon (Discord, *gaming forums*) történő toborzás, a titkosított kommunikációs alkalmazásokon való szerveződés és az AI-alapú propaganda (*deepfake* videók, szintetikus hangok) tovább bonyolítja a képet. Összességében a terrorizmus juvenalizációja egyre nagyobb problémát jelent Európa-szerte, de különösen a balkáni régióban (RENARD 2025).

A hibrid fenyegetések integrálása a biztonsági gondolkodásba új dimenziót nyitott. A 2025-ös ProtectEU stratégia kimondja, hogy a belső biztonságot fenyegető veszélyek és a nyílt hadviselés közötti határvonalak elmosódnak. Az ellenséges államok – különösen Oroszország – és az általuk támogatott szereplők a fizikai támadásokat, kibertámadásokat, dezinformációs kampányokat és gazdasági nyomásgyakorlást kombinálják. Új típusú kihívásokat teremtenek, amelyek sem a hagyományos katonai, sem a hagyományos rendőri eszközökkel nem kezelhetők hatékonyan. Az orosz–ukrán konfliktus közvetlen hatásai – az extrémisták részvétele a harcokban mindkét oldalon, a fegyverek potenciális szivárgása – tovább fokozzák az aggodalmakat.

Stratégiai megközelítés

A 2024-es tanácsi következtetések három fő beavatkozási területet határoztak meg a következő öt évre: 1. információcsere javítása a tagállamok és EU-ügynökségek között; 2. terrorista fenyegetést jelentő személyek beszivárgásának megelőzése és felderítése; 3. online terrorizmus és erőszakos szélsőségeség elleni küzdelem. A külső-belső nexus explicit kiemelése – az a felismerés, hogy az EU biztonsága közvetlenül függ a szomszédos régiók és harmadik országok stabilitásától – központi elem. A december 16-i következtetések specifikusan a közös kül- és biztonságpolitika (CFSP) és a bel- és igazságügy (JHA) területek összekötését sürgetik, elismerve, hogy a két szakpolitikai terület nem kezelhető elkülönítetten.

A 2025-ös ProtectEU stratégia legjelentősebb innovációja a társadalom egészét érintő (*whole-of-society*) megközelítés bevezetése. Ez a koncepció túllép a hagyományos állami szereplőkre koncentráló modellen, és aktívan bevonja a polgárokat, vállalkozásokat, kutatókat és a civil társadalmat a biztonság megteremtésébe. A stratégia három alapelvet határoz meg: 1. integrált, több érdekelt felet bevonó megközelítés; 2. a biztonsági szempontok beépítése minden új EU-s jogalkotási kezdeményezésbe (*mainstreaming security*); 3. a biztonságra fordított közkiadások növelése. Az intézményi változások is jelentősek: az Europol operatív ügynökséggé alakítása (2026-ra tervezett), az Eurojust és a Frontex megerősítése, az európai kritikus kommunikációs rendszer (*European Critical Communications System*) létrehozása és a biometrikus adatbázisok teljes integrációja (Eurodac, VIS, ECRIS-TCN) 2027-ig (European Parliamentary Research Service 2025).

A 2024/2025-ös keretrendszer stratégiai iránya egy átfogó biztonsági kultúra kialakítása felé mutat, amely fundamentálisan különbözik mind a 2005-ös, mind a 2020-as megközelítéstől. Ez már nem csupán egy terrorizmus elleni stratégia, hanem egy átfogó belső biztonsági vízió, amely integrálja a hibrid fenyegetéseket, összeköti a külső és belső biztonsági dimenziókat, és az egész társadalmat bevonja a biztonság megteremtésébe. A terrorizmust nem izolált jelenséggént kezeli, hanem a hibrid hadviselés, a dezinformáció, a kibernetikus fenyegetések és az állami ellenséges tevékenységek szövvényes hálójának részeként.

A stratégia kifejezett módon elismeri, hogy a hagyományos eszközök – rendőri és bírói együttműködés, határvédelem, információcsere – szükségesek, de nem elegendők. A társadalmi reziliencia építése, a polarizáció elleni küzdelem, a fiatalok védelme a radikalizációtól és a technológiai változásokhoz való alkalmazkodás egyaránt a stratégia részei. A külső dimenzió – Afrika, Közel-Kelet, Afganisztán – és a belső dimenzió közötti híd építése már nem opcionális kiegészítés, hanem elvárás.

Összehasonlító elemzés

Ez a rész szisztematikus módon, strukturált összehasonlítás keretében mutatja be az EU terrorizmus elleni politikájának fejlődési ívét. A táblázatos formában történő összevetés lehetővé teszi a stratégiai hangsúlyeltolódások és a paradigmaváltások egyidejű, átlátható ábrázolását. Az 1. táblázat a stratégiai pillérek evolúcióját követi nyomon, rávilágítva arra, hogy az egyes dokumentumok hogyan strukturálták a beavatkozási területeket, valamint hogy ez a struktúra milyen módon tükrözi az adott korszak biztonsági prioritásait.

A 2. táblázat négy kulcsdimenzió mentén elemzi a stratégiai irányok változását: a megközelítés jellege, az azonosított fő fenyegetés, a külső dimenzió kezelése és a technológia szerepének értékelése. E két összehasonlító mátrix együttesen teszi láthatóvá azt a jelentős átalakulást, amelyet az EU terrorizmus elleni gondolkodása az elmúlt húsz évben bejárt.

1. táblázat: A stratégiai pillérek evolúciója 2005–2025 között

Pillér	2005	2020	2024/2025
1. pillér	Prevent – radikalizáció megakadályozása	Anticipate – stratégiai hírszerzés, előrejelzés	Integrált helyzetismeret és fenyegetéselemzés
2. pillér	Protect – fizikai célpontok védelme	Prevent – radikalizáció gyökereinek kezelése	Megerősített operatív és technikai képességek
3. pillér	Pursue – terroristák üldözése, hálózatok felszámolása	Protect – fizikai és digitális védelem	Online és technológiai fenyegetések elleni küzdelem
4. pillér	Respond – válságkezelés, következménykezelés	Respond – áldozatvédelem, segélyszolgálatok	Külső-belső biztonsági nexus és hibrid fenyegetések

Forrás: a szerzők szerkesztése

2. táblázat: A stratégiai irányok összehasonlítása

Jellemző	2005	2020	2024/2025
Fő megközelítés	Reaktív, bűnüldözés-központú	Proaktív, megelőzés-központú	Átfogó, a társadalom egészét érintő
Fő fenyegetés	Al-Káida-hálózatok	Magányos elkövetők, online radikalizáció	ISKP, hibrid fenyegetések, fiatalok
Külső dimenzió	USA-partnerség-központú	Regionális partnerségek	Integrált külső-belső nexus
Technológia szerepe	Marginális	Központi (online radikalizáció)	Kettős (az AI fenyegetés és eszköz)

Forrás: a szerzők szerkesztése

Következtetések

A paradigmaváltás értelmezése

A 2005–2025 közötti változás nem egyszerűen egy szerves fejlődés eredménye vagy a meglévő eszközök finomhangolása, hanem három, egymásra épülő, de lényegében különböző biztonságpolitikai paradigmát képvisel. A reaktív, bűnüldözés-központú megközelítéstől

(2005) a proaktív, megelőzés-központú stratégián át (2020) eljutottunk az átfogó, hibrid fenyegetéseket integráló, az egész társadalmat bevonó biztonsági koncepcióig (2024/2025). Ez az evolúció tükrözi mind a fenyegetési környezet objektív átalakulását, mind az EU intézményi tanulási képességét.

A változás strukturális tényezői

Az európai terrorizmusellenes politika fejlődésének egyik mozgatórugóját a kontinenst sújtó terrortámadások jelentették, amelyek alapvető stratégiai felülvizsgálatot és új jogalkotási folyamatokat indítottak el. A 2004-es madridi vonatrobbanások és a 2005-ös londoni metrómérénylet közvetlenül vezettek az első átfogó EU-s terrorizmusellenes stratégia elfogadásához, amely az al-Káida típusú, szervezett terrorista hálózatokra adott válaszként értelmezhető. Egy évtizeddel később a 2015-ös párizsi *Charlie Hebdo*- és Bataclan-támadások, a 2016-os brüsszeli repülőtéri és metrórobbanás, valamint a nizzai gázolós merénylet az Iszlám Állam által inspirált, de gyakran „magányos farkas” típusú elkövetők által végrehajtott támadások elleni fellépés szükségességét helyezték előtérbe. A legutóbbi stratégiai áttértékelést a 2023-ban regisztrált mintegy 120 európai terrortámadás, valamint a 2024-es moszkvai Crocus City Hall elleni merénylet kontextusában kell értelmezni, amelyek a fenyegetési spektrum további diverzifikálódását jelzik.

A terrorizmus elleni küzdelem stratégiai keretrendszerének változását alapvetően befolyásolta az információs és kommunikációs technológiák gyors fejlődése. A 2005-ös Stratégia elfogadásakor az internet még elsősorban statikus weboldalakon keresztül szolgált a terrorista propaganda terjesztésére. A 2010-es évekre azonban a közösségimédia-platformok – különösen a Facebook, Twitter és YouTube – váltak a radikalizáció, toborzás és operatív kommunikáció elsődleges csatornáivá, amit az Iszlám Állam kifinomult médiastratégiája példaértékűen demonstrált. A 2020-as évek közepére a technológiai kihívások újabb szintre léptek: a mesterségesintelligencia-alapú tartalomgenerálás, a *deep-fake* technológiák és a végpontok közötti titkosított kommunikáció elterjedése teljesen új dimenziókat nyitott a terrorista tevékenység és az ellene való fellépés terén egyaránt. A 2024–2025-ös stratégiai dokumentumok már kifejezetten foglalkoznak az AI-alapú fenyegetések kezelésével és az algoritmikus radikalizáció jelenségével.

Az európai terrorizmusellenes politikát nem lehet elválasztani a globális geopolitikai folyamatoktól, amelyek közvetlenül befolyásolják a fenyegetési környezetet. Az Iszlám Állam 2014–2017 közötti felemelkedése és területi „kalifátusa” a korábbi al-Káida-központú fenyegetésértékelést teljesen átírta, majd a szervezet katonai veresége után a „reziduális” és „repatriált külföldi harcosok” problematikája került előtérbe. A 2021-es afganisztáni kivonulás és a tálib hatalomátvétel újraaktiválta az al-Káida és az ISKP régióbeli kapacitásaival kapcsolatos aggodalmakat. Az afrikai kontinens – különösen a Száhel-övezet – destabilizálódása és a dzsihádisták csoportok terjeszkedése új távoli fenyegetésforrásként jelent meg az európai stratégiai gondolkodásban. A 2023 októberében kirobbant gázai konfliktus drámaian megnövelte a Közel-Kelettel kapcsolatos politikai mobilizációt és az antiszemita, illetve iszlamofób incidensek számát Európában. Végül az orosz–ukrán konfliktus a hibrid fenyegetések, az állami és nem állami szereplők

összefonódása, valamint a dezinformáció problematikáját a terrorizmusellenes politika szerves részévé tette.

A stratégiai változás nem kizárólag a külső sokkok eredménye, hanem az Európai Unió intézményi tanulási képességét is tükrözi. Az Európai Parlament 2018-ban létrehozott Terrorizmus Különbizottsága (TERR) átfogó vizsgálatot folytatott a meglévő eszközök hatékonyságáról és a szabályozási hiányosságokról, amelynek ajánlásai beépültek a későbbi jogalkotási munkába (European Parliament 2018). A 2017-es terrorizmusellenes irányelv 2021-es értékelése szisztematikusan feltárta az átültetési és végrehajtási problémákat, valamint azonosította a szabályozási rések területeit. Az Europol és az általa készített rendszeres fenyegetésvértékelések (TE-SAT-jelentések) biztosították a szakpolitikai döntéshozatal empirikus alapjait. Ezen intézményi reflexiós folyamatok eredményeként a 2020-as és 2024–2025-ös stratégiák már nem csupán reaktív válaszokat tartalmaznak, hanem az ellenálló képesség (reziliencia) és a megelőzés proaktív logikájára épülnek.

A jövő kihívásai

Az EU terrorizmus és erőszakos szélsőségek elleni új agendája 2026-ra várható. A fő kihívások: a mesterséges intelligencia szabályozása (mint fenyegetés és mint eszköz), a titkosítás és adatmegőrzés kérdései (alapjogi aggályok a civil társadalom részéről), az ISKP és egyéb külső fenyegetések kezelése, az afrikai biztonsági válság hatásai, a fiatalok védelme az online radikalizációtól, a külföldi és visszatérő harcosok jelenségének kezelése, vagy az új radikalizációs irányok (például ökoterrorizmus, incel mozgalom, államtagadó mozgalmak) figyelemmel kísérése. Az EU terrorizmus elleni politikájának jövője a biztonság és a szabadságjogok közötti egyensúly megteremtésén múlik – ez az egyensúly pedig a változó fenyegetési környezetben folyamatos újragondolást igényel.

Felhasznált irodalom

- ANDREEVA, Christine (2025): The Zerkani Network and the 2015 Paris and 2016 Brussels Attacks. An Illustration of Counter-Terrorism Dysfunction in Europe. *Studies in Conflict and Terrorism*, 48(11), 1313–1341. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2023.2178078>
- BAKER-BEALL, Christopher – MOTT, Gareth (2021): The New EU Counter-Terrorism Agenda: Preemptive Security through the Anticipation of Terrorist Events. *Global Affairs*, 7(5), 711–732. Online: <https://doi.org/10.1080/23340460.2021.1995461>
- BENDIEK, Annegret (2006): *EU Strategy on Counter Terrorism. Steps Towards a Coherent Network Policy*. SWP Research Paper RP 12/2006. Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik. Online: https://www.files.ethz.ch/isn/117841/2006_Terrorism_EU_E.pdf
- BURES, Oldrich (2006): EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger? *Terrorism and Political Violence*, 18(1), 57–78. Online: <https://doi.org/10.1080/09546550500174905>
- Council of the European Union (2005): *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. ST 14469/4/05 REV 4. Brussels, 30 November 2005. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf>

- Council of the European Union (2024a): *The Role of Climate Change and Environmental Concerns in Violent Extremism and Terrorist Radicalisation in the EU* (No. 5982/24). 30 January 2024. Online: <https://www.statewatch.org/media/4188/eu-ctc-violent-environmental-extremism-twp-paper-5982-24.pdf>
- Council of the European Union (2024b): *Conclusions on Future Priorities for Strengthening the Joint Counterterrorism Efforts*. ST 16820/24. 12 December 2024. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16820-2024-INIT/en/pdf>
- Council of the European Union (2024c): *Conclusions on Reinforcing External-Internal Connections in the Fight against Terrorism and Violent Extremism*. 16 December 2024. Online: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16175-2024-INIT/en/pdf>
- D'AMATO, Silvia – TERLIZZI, Andrea (2022): Strategic European Counterterrorism? An Empirical Analysis. *European Security*, 31(4), 540–557. Online: <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2029847>
- DAVIES, Garth – WU, Edith – FRANK, Richard (2021): A Witch's Brew of Grievances. The Potential Effects of COVID-19 on Radicalization to Violent Extremism. *Studies in Conflict & Terrorism*, 46(11), 2327–2350. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2021.1923188>
- European Commission (2020): *A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond*. COM(2020) 795 final. Brussels, 9 December 2020.
- European Commission (2025): *ProtectEU: a European Internal Security Strategy*. COM/2025/148 final. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52025DC0148>
- European Parliament (2018): *Report on findings and recommendations of the Special Committee on Terrorism*. A8-0374/2018. Online: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0374_EN.html
- European Parliamentary Research Service (2025): *The New European Internal Security Strategy: ProtectEU*. EPRS BRI(2025)775847. Online: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775847/EPRS_BRI\(2025\)775847_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775847/EPRS_BRI(2025)775847_EN.pdf)
- Europol (2023): *European Union Terrorism Situation and Trend report 2023 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2023-te-sat>
- Europol (2024): *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2024-eu-te-sat>
- Europol (2025): *European Union Terrorism Situation and Trend Report 2025 (TE-SAT)*. The Hague: Europol. Online: <https://www.europol.europa.eu/publication-events/main-reports/european-union-terrorism-situation-and-trend-report-2025-eu-te-sat>
- Global Terrorism Database* (2021). Online: <https://www.start.umd.edu/data-tools/GTD>
- GUNARATNA, Rohan – OREG, Aviv (2010): Al Qaeda's Organizational Structure and Its Evolution. *Studies in Conflict & Terrorism*, 33(12), 1043–1078. Online: <https://doi.org/10.1080/1057610X.2010.523860>
- HOFFMAN, Bruce (2006): *Combating Al Qaeda and the Militant Islamic Threat* (Testimony No. CT-255). Santa Monica: RAND Corporation. Online: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/testimonies/2006/RAND_CT255.pdf
- JORDAN, Javier – MAÑAS, M. Fernando – HORSBURGH, Nicola (2008): Strengths and Weaknesses of Grassroot Jihadist Networks: The Madrid Bombings. *Studies in Conflict & Terrorism*, 31(1), 17–39. Online: <https://doi.org/10.1080/10576100701767148>
- KIRKWOOD, Lea T. (2006): *The European Union Counter-Terrorism Strategy: Origins, Problems, and Prospects*. Master's Thesis. Monterey: Naval Postgraduate School.

- KOEHLER, Daniel (2018): Recent Trends in German Right-Wing Violence and Terrorism: What are the Contextual Factors behind ‘Hive Terrorism’? *Perspectives on Terrorism*, 12(6), 72–88.
- MELHUISH, Francesca – HEATH-KELLY, Charlotte (2022): Fighting Terrorism at the Local Level: The European Union, Radicalisation Prevention and the Negotiation of Subsidiarity. *European Security*, 31(2), 313–333. Online: <https://doi.org/10.1080/09662839.2021.2009458>
- MONAR, Jörg (2007): Common Threat and Common Response? The European Union’s Counter-Terrorism Strategy and its Problems. *Government and Opposition*, 42(3), 292–313. Online: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.2007.00225.x>
- NESSER, Petter (2019): Military Interventions, Jihadi Networks, and Terrorist Entrepreneurs: How the Islamic State Terror Wave Rose So High in Europe. *CTC Sentinel*, 12(3), 15–21. Online: <https://ctc.westpoint.edu/military-interventions-jihadi-networks-terrorist-entrepreneurs-islamic-state-terror-wave-rose-high-europe/>
- PANTUCCI, Raffaello (2010): A Contest to Democracy? How the UK Has Responded to the Current Terrorist Threat. *Democratization*, 17(2), 251–271. Online: <https://doi.org/10.1080/13510341003588674>
- RENARD, Thomas (2025): Adolescent Radicalisation: It’s Not Just on Netflix. *European Commission*, 2025. április 29. Online: <https://ec.europa.eu/newsroom/home/items/880571/en>
- VAN GINKEL, Bibi – ENTENMANN, Eva szerk. (2016): *The Foreign Fighters Phenomenon in the European Union. Profiles, Threats & Policies*. ICCT Research Paper. The Hague: ICCT.
- VIDINO, Lorenzo – MARONE, Francesco – ENTENMANN, Eva (2017): *Fear Thy Neighbor: Radicalization and Jihadist Attacks in the West*. Milan: Ledizioni LediPublishing. Online: <https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs5746/files/FearThyNeighbor%20RadicalizationandJihadistAttacksintheWest.pdf>
- WALLNER, Claudia – WHITE, Jessica (2022): The Prince, the Judge and the Paratrooper: Germany’s Foiled Far-Right Coup. *RUSI*, 2022. december 12. Online: <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/prince-judge-and-paratrooper-germanys-foiled-far-right-coup>
- WOJCIECHOWSKI, Sebastian – WEJKSZNER, Artur (2025): The New Face of Terrorist Threat in the European Union. Analysis of the EU Terrorism Situation and Trend Report 2024 (TE-SAT) and other sources. *Terroryzm*, 7(7), 307–326. Online: <https://doi.org/10.4467/27204383ter.25.035.21812>

Jogi forrás

Regulation (EU) 2021/784 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 on addressing the dissemination of terrorist content online